

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FRIT DANMARK

UDGIVET AF EN KREDS AF DANSKE

NUMMER 11

Fredag den 20. Juli 1945

4. ÅRGANG

Landbrugets Kurs

Af Docent Aksel Milthers

Landbruget er gaaet ud af Besættelses-aarene under Indtrykket af, at det for vor Produktion er gaaet bedre, end man turde vente. Vel har Jorden tabt i Gødningskraft, og mange opslidte Maskiner har ikke kunnet erstattes, og vel staar vi med en stærkt nedskaaren Bestand af Svin og Fjerkræ, men den værdifulde Kvægbestand, som det vilde have været

vanskeligere hurtigt at genskabe, er opretholdt saa vidt, at der er Mulighed for en stor Produktion, og vi vil kunne sætte omtrent fuld Kraft paa, saa snart der igen kommer Tilførsel af Oliekager. Landmændene glæder sig ved atter at kunne fylde Eksportbaadene med gode Varer til Afhjælpning af Nød og Savn i de Lande, som vi under den fælles Kamp

mod Nazismen er kommet til at føle os endnu nærmere samhørende med. Samtidig giver det naturligvis Tilfredshed i en Landmands Sind at se det materielle Grundlag reddet, som han nu engang skal bygge sin og sin Families Eksistens paa. Men der er ingen Fare for, at Landbrugets Folk af denne Grund skal falde til Ro i tilfreds Tryghed. Baa-

INDHOLD:

Landbrugets Kurs	1
Frihedsbevægelsens Fremtid	3
»Frelsen ved at ligge død«	5
Leder: Aviserne	6
Tyskundervisningen i Skolerne ..	6
Sproglige Fægterier	6
Opdragelse til Livet	7
Haandbog i nazistisk Grusomhed	8
Et Takoffer til Skæbnens Magter..	10
Danske og tyske Videnskabsmænd	11
Korruption i Kommunen?	12
Ugens Bidstrup	13
Journalistbog af Interesse	15
Om Kritik af Frihedsbevægelsen..	15
Du hässlicher Vogell!	16
Forvanskninger af Modstandsbe- vægelsens Historie.....	16

de politisk, økonomisk og socialt taarner Problemerne sig op for den nære Fremtid saavel som for den fjernere.

Det hører til vor Børnelærdom i Danmark, at en selvstændig Landbostand, som gennem Jordbesiddelsen har sin Interesse knyttet til det bestaaende, er en solid Støtte for en rolig Samfundsudvikling, og megen Oprørskhed fra Bondeside har de styrende i Landet da heller ikke gennem Tiderne været plaget af. Det kunde dog hænde, den Gang Jordbesiddelsen endnu ikke var sikret for Bondestanden, at Hovbønderne gik til Haandgribeligheder mod deres Plageaander, eller at en Bondebevægelse, som det skete for Hundrede Aar siden, kunde anlægge en truende Tone, naar den krævede Afløsning af Fæste og Hoveri. Den skarpe Optræden blev dog vist, da det under Estrups Provisorier i 1880'erne gjaldt Kampen for Demokrati. Med Dannelsen af »Riffelforeninger« rundt om paa Landet understøttedes Kravet om, at der ikke maatte regeres uden om Folkets Repræsentation.

Jamen L. S.?

Tilslutning til Demokratiet er grundfæstet i den danske Landbostand.

Tvivlere vil maaske nævne L. S. Men det karakteristiske ved L. S. Bevægelsen i denne Forbindelse var ikke, at den vandt Indpas i Landbruget, da den under Krisen i 1930'erne stillede Krav til Regering og Rigsdag om en videregaende Politik til Fordel for Landbruget, heller ikke at den drev mange Landmænd fra sig ved Forsøget paa at bruge Produktionsstrejke som Middel til at fremme sin Sag, men derimod den Omstændig-

hed, at Bevægelsen ganske mistede Fodfæstet inden for Landbruget, da den slog sig sammen med Nazismen. Andre Tvivlere vil nævne den Tilbageholdenhed eller direkte Modvilje, betydelige Dele af Landbostanden under og efter Besættelsen har vist over for Modstandsbevægelsen, men heri laa naturligvis ikke nogen Modsætning til Demokrati. Adskillige kom efterhaanden med i Kampen, men mange kunde eller vilde ikke se Nødvendigheden af det aktive Forsvar og de Ofre, som det maatte føre med sig.

Demokratisk økonomisk Liv.

Landbrugernes demokratiske Indstilling er afgjort nok og indskrænker sig heller ikke blot til Folkestyret i de politiske Forsamlinger. Ogsaa i det økonomiske Liv maa Landbruget siges at være naaet langt med Udvikling af *Andelsorganisationer*, der er helt igennem demokratiske, saaledes at alle Landbrugere faar Indflydelse paa Ledelsen og Part i de økonomiske Fordele ud fra Principet: hvert Medlem een Stemme uden Hensyn til Andel i Virksomheden, og Udbyttedeling i Forhold til Deltagelse i Omsætningen. Mere end i noget andet Land har Andelsbevægelsen her i over et halvt Aarhundrede bidraget til at alle Landmænd, smaa som store, kom med i det økonomiske Fremskridt. Gennem Andelsforeninger for baade Produktion og Omsætning gjorde Landbrugere sig i væsentligt Omfang fri af Afhængighed af Privatkapitalen og dens Storvirksomheder, specielt fik man paa flere Omraader brudt Monopolvirksomheders Herredømme.

Nyt dukker stadig op.

Andelsbevægelsen har været og er et stort Aktiv for Landbruget i Bestræbelserne for en økonomisk Demokratisering af Samfundet. Vore Landbrug er jo nu engang en stor Mængde økonomiske Smaavirksomheder, enten vi saa kalder dem Husmandsbrug eller Bøndergaarde, og de har alle, ogsaa de større, Brug for økonomisk Samvirke, saaledes at de paa den videre Forarbejdning og paa Afsetningens Omraade kan udnytte Stordriftens Fordel. Men Udviklingen af andelsmæssigt Samarbejde har naturligvis ikke naaet en Afslutning med dets nuværende Form. Nyt dukker stadig op, ikke mindst i Tilknytning til det mindre

Landbrug, som f. Eks. Salgsforeningerne for Frugt og Grønsager. Stor Nytte har mange faaet af de med Statslaan understøttede Indkøbsforeninger for mindre Landbrugere, som blev dannet umiddelbart før Krigens Begyndelse, og som hjælper Husmændene med hensigtsmæssige Køb af Maskiner og Husdyr, Fællesbenyttelse af Maskiner, Andelsgaarde til Græsning af Ungkreaturer er mindre Omraader, hvor Nydannelser kan tænkes at fremkomme.

Udnyttes alle Muligheder?

Andelsbevægelsen blev en Løftestang af stor Betydning for den vældige Forøgelse af Landbrugets Produktion og Eksport, der gav Grundlag for Udvidelse ogsaa af Byernes og dermed hele det danske Samfunds ArbejdsMuligheder og Velstand. Det var først og fremmest gennem disse Organisationer, at man udnyttede det stærkt voksende engelske Marked, som gjorde det muligt for os at indrette vort Driftssystem paa overvejende Salg af de værdifulde Husdyrprodukter.

Men trods Størrelsen af disse Resultater, der er naaet, er det dog kun rimeligt, at man stiller Spørgsmaalet, *om dansk Landbrug, som det er nu, fuldt udnytter de Produktionsmuligheder, det raader over*, og dermed opfylder sin Samfundspligt. Det er jo Produktionens Størrelse med Fradrag af indførte Raa-stoffer, vi nationaløkonomisk skal leve af. Godernes Fordeling i Befolkningen er en anden Sag. Eller er der Mangler i Teknik, i Oplysning eller i vort økonomiske System, der hindrer en fuld Udnyttelse? Spørgsmaalet er selvsagt for stort til en egentlig Drøftelse her, og Svaret maa indskrænke sig til nogle Bemærkninger uden nærmere Dokumentation.

Vi maa sigte mod Kvalitetsforbedring.

Det er ligetil først at sammenligne med andre Lande, og betragter vi Helheden, samtlige Landbrugs Drift, og Produkternes Behandling og Afsætning, er der ikke Tvivl om, at Danmark er smukt placeret, hvad vi ogsaa har hørt tit baade af os selv og andre. Det udelukker naturligvis ikke, at vi paa mange enkelte Omraader kan se Resultater, der faar vore til at blegne. Særlig kan

(Fortsættes Side 12)

FRIHEDSBEVÆGELSENS FREM TID

Af Minister Mogens Fog

I Frihedsraadets Proklamationer under Besættelsen blev det flere Gange slaaet fast, at Raadet vilde opløse sig, naar Danmark atter var frit og Forfatningen kunde træde i Kraft. Imidlertid viste det sig nødvendigt for Raadet at fortsætte sin Virksomhed nogen Tid efter 5. Maj. Dette skyldtes, at Polit og Retsmyndigheder ikke straks var i Stand til at paatage sig Arrestation og Fængsling af Landsforrædere, og at Regeringen maatte paalægge de af Raadet mobiliserede væbnede Styrker en Række Bevognings- og andre Opgaver, som normalt udføres af Hæren. Efterhaanden afklaredes Forholdene, Sager angaaende de internerede og Modstandsstyrkerne blev henlagt under ansvarlige Ministre, og den 8. Juni kunde Kongen modtage Frihedsraadets Medlemmer i Afskedsaudiens. Den Opgave, Raadet havde stillet sig: At samle, organisere og lede den danske Frihedsbevægelse og det danske Folk til Kamp mod de nazistiske Undertrykkere, var løst.

Men en Ophævelse af Frihedsraadet er ikke ensbetydende med en Likvidation af den Bevægelse, som Raadet var Talerør for. Det Initiativ og den Aand, der bar Kampen mod Nazismen, lever videre hos Enkelt personer og Grupper, og i store Kredse gør et stærkt Ønske om fortsat Sammenhold og Samvirke sig gældende. Det er om Berettigelsen og Rækkevidden af en saadan fortsat Frihedsbevægelse, jeg gerne vil gøre nogle personlige Betragtninger gældende.

Rent umiddelbart forekommer Tanken naturlig og tilløkkende. Vi, som har staaet sammen i Krigens Aar, ved meget vel, hvilke Værdier der er skabt, og hvilke Baand der er knyttet os imellem. Vi har lært at respektere hinanden som Mennesker uden Hensyn til de Anskuelser, der kan skille os. Vi har sammen erkendt, at det ikke er nok at mene og ville, men at man og-

saa maa handle og vove. Vi har set Nødvendigheden af i Gerning at sætte Hensynet til det fælles Gode over Hensynet til personlig Sikkerhed og Behagelighed. Vi har oplevet et frodigt og dygtigt Initiativ i Folket, kaldt frem af Kampens Vilkaar, og ikke mindst har vi følt os løftede af at være med i et Kammeratskab, der ofte stod sin Prøve selv overfor Døden.

Ingen kan være blind for, at dette er Værdier, som det vel er værd at værne om. Men vi maa ogsaa se i Øjnene, at de ikke i sig selv kan bære en Fortsættelse af Frihedsbevægelsens Enhed. Erfaringerne viser det.

Hvor ofte har ikke Soldater i Skyttegravene under Indtrykket af Krigens fælles Prøvelser og Erfaringer svoret hinanden evigt Sammenhold paa tværs af al Forskel i Livsmilieu og Synsmaal, — og hvor ofte har de ikke staaet

generte og fremmede overfor hinanden, naar de efter Aars Forløb tilfældigt mødes i Fredens Dagligliv?

Aarsagen er ligetil: Freden stiller sine Opgaver paa en anden Maade end Krigens. Kampens aandelige Gevinster kan befrugte dem, men ikke skabe Enighed om deres Indhold og Løsning.

Maalet for vor Kamp indtil V-Dagen var helt enkelt. Vi vilde bidrage til Landets Befrielse og Nazismens Nederlag. Og Frihedsbevægelsen blev ikke alene holdt sammen af det fælles Maal, men ogsaa af et fælles Syn paa, hvorledes det kunde naas, nemlig gennem den aktive Modstand.

Freden frembyder ikke lige saa eenfyldige Maal og endnu mindre lige saa enig en Opfattelse af, hvorledes de kan realiseres. Kan man end i al Almindelighed enes om at arbejde for Folkenes Tryghed, Velfærd og Lykke,

Leve det nye Østrig! Ogsaa Østrig har haft sin Frihedsbevægelse, selvom man ikke har hørt meget om den herhjemme. Kvindelige Medlemmer af Modstandsbevægelsen hilser herover den røde Armes Soldater, da de marcherede ind i den erobrede By.

vil Meningerne om, hvorledes disse Goder kan opnaas til hver en Tid være stærkt delte. Det er et Spørgsmaal om Samfundsopfattelse, Livssyn, politisk Grundanskuelse, og i disse Henseender danner Frihedskæmperne ingen Enhed, saasandt som Drivkraften til at bekæmpe Besættelsesmagten opstod af vidt forskellige Motiver, — lige legitime, hvadenten de havde Rod i et »privatøkonomisk« eller et »socialistisk« eller et andet Perspektiv for den frie Fremtid.

Derfor kan intet enkelt Parti tage Modstandsbevægelsen til Indtægt, og derfor kan den ikke selv danne noget nyt Parti.

Nu vil mange Fortalere for Frihedsbevægelsens fortsatte Bestaaen sige, at noget saadant heller aldrig har været i deres Tanker, tværtimod, Bevægelsen skulde holde sig fri af alt, hvad der smager af »Politik«, — dens Opgave skulde netop være at hæve Idealismens Flammesværd imod Partipolitikens egoistiske og snævre Materialisme!

Dette Synspunkt bunder i svigtende Forstaaelse af Demokratiets Væsen. Saalænge der bestaar ideologiske og økonomiske Interessekonflikter i et folkestyret Samfund, maa de finde Udtryk i Partidannelser og brydes i de politiske Organer. Paa denne Kendsgerning kan selv en nok saa stærk Frihedsbevægelse ikke gøre Vold. Og de senere Aar har belært os om, at Folkestyrets utvivlsomme Svagheder blegner ved Siden af det autokratiske Diktatur.

Der er intet Modsætningsforhold mellem Idealisme og Politikens Væsen, — selvom der nok kan være det med Hensyn til dens *Praksis*.

Det er nødvendigt at gøre disse Bemærkninger, der vil forekomme mange altfor selvfølgeligelige, fordi det har vist sig, at en ikke ubetydelig Del navnlig af de væbnede Styrker giver Udtryk for Tanker af sliq, skal vi sige, a-demokratisk Natur. Det er handlekraftige, ærlige og dygtige Folk, men de har ladet sig afskrække af visse Udskejelser og Misbrug af Parlamentarismen og er derfor ikke naaet at finde frem til den sunde Kerne i Folkestyret. Derfor tror de, der kan skabes en indflydelsesrig Frihedsorganisation paa Grund-

lag af Besættelsesaarenes aandelige Overskud, uden at dette omsættes i politisk Problemstilling.

Det kan der ikke. Et Forsøg paa at gøre det vil falde goldt ud, saa sandt tilbageskuende Soldater- og Kammeratskabsforeninger aldrig har øvet og aldrig kan øve Indflydelse paa Udviklingen.

Paa den anden Side kan der, som jeg paapegede før, heller ikke være tale om at finde et fælles Grundlag for alle Frihedskæmpere af en saadan Karakter og Bredde, at det kan virke som Parti.

Imellem disse to Yderpunkter — karakterløs Kammeratskabssammenslutning og politisk Partidannelse — er der imidlertid saa meget fælles Gods tilbage, som skal bjærges ind i Fremtiden, at der dog bli'r Plads for en vis Fortsættelse af Frihedsbevægelsens Enhed.

Det er paa dette Grundlag, *Frihedsbevægelsens Samraad* er dannet, og Formaålet med dets Virke i Forbindelse med de lokale Organer og de forskellige Grupper er kort og klart præciseret i 6 Punkter:

- 1) Afstraffelse af Landsforræderne.
- 2) Udrensning af Tjenestemænd m. m., der svigtede.
- 3) Erstatning til alle, der har lidt Tab paa Grund af national Indsats.
- 4) Demokratisering af Hæren, saa den bliver et sandt Udtryk for det danske Folk.
- 5) Deltagelse i den nye Verdensorganisation til Fredens Bevarelse med alle de deraf følgende Forpligtelser.
- 6) En positiv Forsvarspolitik bl. a. ved Oprettelsen af et Hjemmeværn som en naturlig Videreførelse af Modstandsbevægelsen.

Dertil kommer, at Frihedsbevægelsen gennem sine Medlemmer i de forskellige Partier ved det første Valg vil søge at faa løftet saadanne Mænd frem i Landets Styre, som har vist Vidsyn og Evner under Frihedskampen og faa fjernet dem, der groft har svigtet.

Saa meget og saa langt kan Enheden mellem de vidt forskellige Mennesker, Partier og Grupper, der byggede Modstandsbevægelsen, bære. At øge det fælles Grundlag herudover, vilde være

at svække det og derfor bringe Skuffelser.

Men naar dette er slaaet fast, maa det imidlertid tilføjes, at der indenfor Frihedsbevægelsens Rammer alligevel er opstaaet en Enhed, som rækker videre, som har Bud til Fremtiden. Den omfatter blot ikke *alle* Bevægelsens Elementer, den kan ikke tage Patent paa Modstandsanden.

Gennem deres Deltagelse i Kampen har et stort Antal Mennesker faaet en dybere Indsigt i Demokratiets Væsen og en større Følelse af Medansvar for Samfundets Trivsel. De har ikke blot kæmpet mod den tyske Besættelse, men for Folkestyrets Genindførelse, Sikring — og Videreudvikling. De har vidtgaende erhvervet sig fælles Synspunkter med Hensyn til Fremtidens Politik, selv om de ikke er saa enige i alt, at de kan gaa ind i samme Parti. Det er kort sagt de Folk af alle Lag, som man for Tiden i England kalder »de progressive Kræfter«.

For dem vil det være naturligt at holde sammen — trods Divergenser — i et politisk Samarbejde udover de Grænser, den samlede Frihedsbevægelse har afstukket. De indgaar i den nu skabte Sammenslutning, men de har flere og længerevarende Opgaver, — de skal danne Stødtropper i den kommende Udvikling mod en sejrrig Fred.

Det er »Frit Danmark«s Opgave at være et Forum for disse progressive Kræfter, og i følgende Numre af Bladet vil Hovedledelsen uddybe det Arbejdsprogram, hvorpaa den mener at kunne bygge en saadan fremtidig Virksomhed.

Syv tyske Krigsfanger, Medlemmer af SS, Luftwaffe og den tyske Flaade, er i disse Dage ved en Krigsret i Kensington Palacegardens i London anklaget for at have myrdet en Medfange, Feldwebel Wolfgang Rosterg, i Krigsfangelejren Comrie, Perthshire. Aarsagen var, at Rosterg sagde, han ikke mere var Nazist.

De syv havde anklaget ham for at have samarbejdet med den franske Frihedsbevægelse, mens han var ved en Divisionsstab i Frankrig. Han svarede: »Jeg har kun gjort, hvad der var rigtigt, og jeg har nu set saa meget af Verden, at jeg ved, Nazismen har bedraget os. Jeg er ikke National-Socialist.«

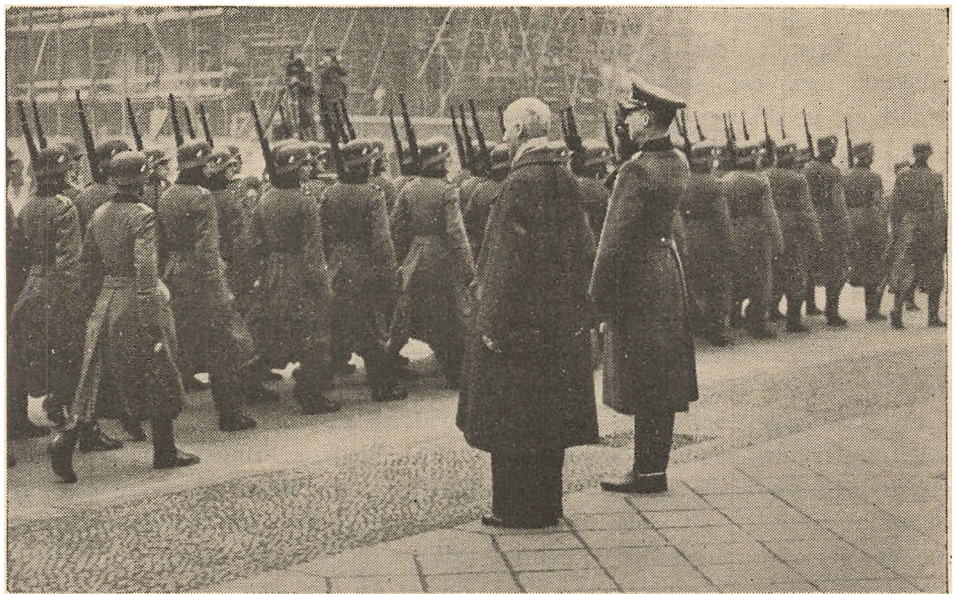
Hans Anklagere kastede sig over ham, mishandlede ham til Døde og hængte ham saa for en Sikkerheds Skyld paa et Toilet i Lejren.

„FRELSSEN VED AT LIGGE DØD“

Minister P. Schou skriver om dansk Udenrigspolitik
før og nu

Nedenstaaende Artikel, har vi modtaget fra den tidligere danske Gesandt i Moskva, Ankara, Warszawa etc. Minister P. Schou blev afskediget af Udenrigsminister Scavenius for Insubordination og rejste illegalt til Sverige for at benytte sine gamle Forbindelser med Sovjetmyndighederne til at søge oprettet en uofficiel dansk Repræsentation i Moskva. Disse Bestræbelser, som fandt Tilslutning fra Frihedsraadet, førte som bekendt til at der oprettedes en saadan Post, og at Minister Døssing udsendtes.

Begivenhederne d. 9. April og derefter har sikkert hos de fleste Danske fremkaldt en Overbevisning om, at vor hidtidige Udenrigspolitik nødvendigvis maa underkastes en kritisk Prøvelse. Desværre har det jo været saa, at vi gennemgaende har interesseret os meget lidt for Udenrigspolitik. Folk betragtede den som et Mysterium, der var forbeholdt de indviede, og Rigsdagen var tilbøjelig til at rette sig efter den til enhver Tid siddende Sagskundskab. Man tvivlede endog om, hvorvidt Danmark overhovedet kunde eller skulde have nogen Udenrigspolitik. Slagordet: Hvad kan det nytte? bredte sig fra det militære Omraade til det udenrigspolitiske. Man accepterede uden Kritik den Politik, Georg Brandes saa træffende karakteriserede ved Udtrykket: »Frelsen ved at ligge død«. Denne Selvpogivelse komprimeredes blot af og til af pludselige Udbrud af Selvtilfredshed: vi var i Kraft af vore sociale og kulturelle Fremskridt et Mønsterland, som Verden skyldte Beundring og Beskyttelse. Men selvfølgelig er der ingen, som lægger Mærke til os, hvis vi holder os fuldkommen

Her ses fhv. Udenrigsminister Scavenius, der efter Undertegningen af Anti-Komintern-Pagten overværede en Militærparade i Berlin. Officeren ved hans Side er Berlins fhv. Kommandant, Paul van Hase.

passive og søger at gøre os saa lidt bemærkede som muligt. Vi maa have en Politik, der veksler efter de skiftende Situationer, og vi maa have de bedst mulige Mænd til at føre den.

I den Periode, som var præget af, hvad man kan kalde den Munch-Scavenius'ske Tradition, bestod vor hele internationale Politik i at vise den størst mulige Tilbageholdenhed, for ikke at sige Passivitet. Vi unddrog os endog saa længe som muligt at indtage det Sæde i Folkeforbundsraadet, som andre kappedes om at beklæde. Følgen blev, at vi ikke kunde undslaa os mere, netop paa det Tidspunkt, da den europæiske Krise tilspidsedes og der var størst Fare ved at skulle deltage i Stormagternes Beslutninger.

Man kan vistnok sige, at den eneste Gang Danmark tiltrak sig større Opmærksomhed i Genève, var, da Dr. Munch afholdt sig fra at stemme for Fordømmelsen af Tysklands traktat-

stridige Oprustning. Dette fremkaldte lidet smigrende Kommentarer i den fremmede Presse. Her hjemme fik Folkets Røst Udtryk gennem en Avissælger paa Raadhuspladsen, der solgte Nyheden under Udraabet: »Og saa var der en lille Hund, der stak Halen mellem Benene og røndte væk.«

Denne Passivitet og Ængstelse for at tage Standpunkt var naturligvis ikke nogen Tilfældighed. Den hang sammen med den yderliggaaende Antimilitarisme, som var Hovedpunktet paa det

Scavenius-Munch'ske Program. Vi forfægtede en Opfattelse af Neutraliteten, som selv de ivrigste fremmede Fredsvenner ikke kunde forstaa og opfattede som liggende uden for praktisk Politik. De mindre velvillige betragtede den simpelthen som en blind Doktrinærisme, der nødvendigvis maatte gøre os til et Lydland af Tyskland. Naar vi ikke vovede at protestere mod den tyske Oprustning, og naar vi senere hen gik med til den mildest talt foruroligende Ikke-Angrebstraktat med Tyskland, fandt man heri en Bekræftelse paa denne Opfattelse.

Hr. Scavenius' velkendte Tyskvenlighed toges som et yderligere Bevis for det danske Folks Indstilling. Og naar han optraadte som Danmarks Repræsentant i Genève tilkendegav han sin aabenlyse Foragt for Folkeforbundet og dets Arbejde. Saadant fredeligt opbyggende Virke laa ganske fjernt fra

(Fortsættes Side 14)

AVISERNE

Dagbladenes Behandling af Stof fra Tyskland forekommer uovervejede. Enhver Journalist, ja, enhver, der har den ringeste Forstand paa Aviser, kan naturligvis nemt fatte, at disse Interviews med tyske Mænd og Kvinder, som har mere eller mindre nær Relation til de ledende Nazisters Kreds, er det, der paa Bladsproget kaldes *godt Stof*. Det er heller ikke svært at sætte sig ind i den Fristelse, det betyder for en Redaktør, naar det ligger paa hans Bord i en velskrevet og spændende Form — her er jo Artikler, som Læserne vil kaste sig over med Iver. Og det er forsaavidt rigtigt, det gør Læserne, eller rettere det gjorde de. Meget hurtigt er der opstaaet et Ubehag, for ikke at sige en Forargelse over disse sensationsprægede Skrivelser fra Tyskland — man finder dem uværdige — og ikke med Urette. Det vældige tredelte Interview med Kaupisch, Manden, der lod sig bruge til at besætte Danmark, vakte i Begyndelsen Interesse, der gik over i Irritation og endte i Forargelse over, at denne Mands Udtalelser overhovedet forelægges den danske Offentlighed. »Forstaa mig ret, min Samvittighed er i Orden. Jeg har handlet som Soldat,« sagde han. En køn Soldat, der under falske Forudsætninger sneg sig ind i vort Land og beluskede og belurede os, før han paa sin »Førers« Bud brød Ikke-Angrebspagten og undertvang Landet. Hvad vedkommer Kaupisch's Syn og Meninger os, og hvorfor skal han vederfares den Ære at faa Chance til at fremsætte dem i vore Blade. Enkelte af de Aviser, der har bragt Interview'et, har bagefter kommenteret det i kritiske Vendinger, men det discolperer ikke det paagældende Blad — Forargelse er hyklerisk, naar man selv har været med til at fremkalde den.

Senere er Interview fulgt paa Interview, Frikadellen over alle Filmsfrika-deller, Hans Albers, har erklæret, at han aldrig har været Nazist (nej, naturligvis ikke, hvem har vel det?), men at det rigtignok ikke kunde falde ham ind at krybe for Besættelsestropperne.

I oprigtig Forbavselse maa man spørge, hvad det vedkommer os?

Fru Himmler meddeler, at hun er stolt af sin Mand, og Fru Gøring glæder sig til, at hendes Hermann skal komme hjem til hende igen. Ens Ubehag er af en ny Art, naar Øjet møder disse to Overskrifter, man bliver forarget paa Fru H.'s og Fru G.'s Vegne: de er saa reducerede, som Mennesker kan blive, lad dem være i Fred, det har de Krav paa.

Jamen, skal Aviserne da slet ikke have Lov til at bringe Stof fra Tyskland? Jo, naturligvis, men de Artikler, der offentliggøres i de danske Blade, bør udvælges med en vis Takt. I Tyskland udspilles for Tiden Epilogen til Verdenshistoriens største Drama, og man maa forstaa, at det er ikke derfra, Stoffet skal hentes til Mætning af Publikums Efterkrigs-Sensationslyst. Der er talrige Forhold i Tyskland i Dag, som skal fremdrages og kommenteres i Pressen, bl. a. fordi de hjælper dem, der trænger til det, til den fulde Erkendelse af, hvad det tredie Rige var.

Det, Bladene bringer om Tyskland, bør have en dyb og renere Hensigt end den at lefle for Sensationslysten. Maatte Dagbladene opdage, at de her har et Ansvar, som det er uværdigt at svigte.

Tyskundervisning i Skolerne

Vi har modtaget:

Det forekommer mig, at § i Bladets Nr. 9 under sin saa forstaaelige Begejstring over Nazityranniets Fald gaar ikke saa lidt for vidt. Her en kort Modsigelse:

Det synes mindre væsentligt, om litterær eller politisk Begrundelse i højere Grad har betinget Tyskundervisningens Stilling i Skolen, naar i alt Fald rent praktiske Nyttehensyn har krævet den. Og det har de! Og de vil gøre det igen. Naar vor berettigede Harmen over Nazivældet har lagt sig, og naar Tyskland har fundet sig selv, vil det aarhundredergamle Samkvem mellem Tysk og Dansk nok blomstre frem paany — al Forskellighed i Folkekaraktererne tiltrods. Tysklands gamle Kultur har dybere Rødder, end Nazivældet i al sin straalende Paddehattetilværelse kunde udrydde — selvom det anstregte sig kraftigt for det. Det sunde vil nok frem igen. Ejheller Tysklands mangeartede og for os saa dragende Naturskønhed har Nazismen kunnet give andet end overfladiske Saar. (Tyskland er jo forøvrigt det eneste af vore Nabolande, vi kan naa til Fods, om det gik saa galt, at vi ikke fik Raad til at køre, sejle eller flyve!) Og Industri og Handel vil naturnødvendigt, ogsaa under kortere eller længere varende fornøden fremmed Kontrol, komme til at trives igen. Af alle tre Aarsager vil vi

fremdeles faa Brug for Tysk, i det mindste Side om Side med Engelsk og vel i højere Grad end Russisk.

Børns naturlige »Ulyst mod et Sprog, der er knyttet til saa megen Sorg og Ulykke for vor Land«, kan vi vist roligt se bort fra. Baade Børn og voksne opdager ret ofte, at det ikke altid er Lyst eller Ulyst, der betinger, om noget er rigtigt og godt eller ikke. Uden at kende Antallet af de Lærere og Elever, der »føler som en Utilbørlighed...« tror jeg, at Undervisningsministeren med god Grund ikke forhaster sig med Udtalelser eller Handlinger i dette Spørgsmaal, saalænge Gemytterne endnu er temmelig oplyste.

Kan hænde, der dog eventuelt vilde falde flere Taarer over Tyskundervisningens Baare, end § tænker sig muligt! Men forhaabentlig udebliver Lejligheden til det.
J. K. Mogensen.

Vi har ogsaa modtaget:

Hvorfor afskaffer man ikke her som i Norge Tysk som Skolefag? Norge er dog kun blevet overfaldet een Gang, mens Danmark baade 1848—50 og 1864 har været Genstand for tysk Slyngelpolitik.

Tyske Forfattere er paa danske Biblioteker repræsenteret ca. 10 Gange stærkere end engelske og russiske, skønt næppe een af dem er læseværdig, og mange af dem — ikke fraregnet Luther og Goethe — vistnok har gjort mere Skade end Gavn.

Børn har svært ved at lære deres eget Sprog; at prøve at paatvinge dem et Par fremmede desuden gaar langt over de flestes Fattigdom.

Lad de Børn, som har Evner, lære Engelsk, lidt Latin og lidt Russisk. — Svensk og Norsk kan de lære sig selv, hvis de faar Brug for det.

En gammel Tysklærer.

SPROGLIGE FÆGTERIER

Kaj Friis Møller: Den store nordiske Svanesang. 67 Sider. Eget Forlag, udsendt paa Berlingske Bogtrykkeri 1945, Pris Kr. 4,50.

Denne lille Bog er hovedsagelig et Optryk af Indlæg i en Polemik mod Sven Clausens nordiske Maalstræb, henvendt til »Sprogbrugere af den sundt konservative Type«. Det er altid morsomt at se to saa elegante Debattører som Clausen og K. F. M. plante Pile i hinanden. Baade Clausen og Friis Møller er enige om, at et politisk Fællesskab mellem de nordiske Lande ligger uden for Mulighedernes Grænse. Forskellen er her blot den, at Clausen ser paa dette med Beklagelse, mens Friis Møller, hvis Polemik har et svagt, men umiskendeligt svenskfjendtligt Præg, glæder sig derover.

I Clausens Sprogpropaganda er der en Dobbeltthed, der kan føre ham til Inkonskvenser, som Friis Møller med Rette anholder. Dobbelttheden ligger i selve de Motiver, der har faaet Sven Clausen til at sætte sin Kampagne i Gang. Uden Tvivl er hans dybest liggende Motiv simpelthen den Tyskfjendtlighed, som enhver kunde læse ud af hans Artikler under Besættelsen. Men desuden vil han bekæmpe den tyske Paavirkning ved at spille en nordisk Indflydelse ud imod den. For at naa dette anbefaler han

(Fortsættes Side 14)

OPDRAGELSE TIL LIVET

Sveriges store Hjælpearbejde i de sidste Krigsaar for de mange Landflygtige, der tvunget af Nazismen maatte søge Tilflugt i dette Nordeuropas neutrale Aandehul, standser ikke fordi den europæiske Krig er sluttet. Sverige betragter ikke sin Opgave som Hjælper for afsluttet, tværtimod, man vil nu — og har forberedt det omhyggeligt i de sidste Aar — sætte fuld Kraft ind paa at hjælpe med Genopbygningen af Europa, baade materielt og kulturelt.

Som neutralt Land kunde Sverige ikke være Medlem af UNRRA, men man nedsatte i Januar 1944 — efter et omfattende, forberedende Arbejde — »Samarbetskommittén för demokratiskt uppbyggnadsarbete (SDU)« som i Forbindelse med »Svenska kommittén för internationell hjälpverksamhet« arbejder meget nært sammen med UNRRA.

SDU dannedes af Repræsentanter for 40 faglige, folkelige og idealistiske Organisationer. I Ledelsen sidder bl. a. Professor *Einar Tegen*, der er Formand, og den kendte Sociolog, Rektor *Alva Myrdal*. Det er SDU's Opgave at arbejde for en svensk Indsats i den kulturelle Genopbygning af Europa efter Krigen. De aandelige og materielle Ødelæggelser, som Krigen og de totalitære Staters Regimente har ført med sig, kræver en Kraftanstrengelse af alle gode Kræfter for atter at føre Verdensudviklingen ind paa sunde, demokratiske Baner, hedder det i SDU's Program. Opdragelse til Demokrati, Verdensborgerskab og en Samfølelse mellem Folkene bliver nødvendig, hvis Verden skal undgaa at blive kastet ind i saadanne Kriser paa ny. Og det er især denne Del af Genopbygningen, SDU ønsker at være med til. Først og fremmest vil man hjælpe Nabolandene, men ogsaa Tyskland, Polen, Tjekoslovakiet, Østrig, Holland og Belgien, kort sagt hele Mellemeuropa rækker man Haanden frem til. Ikke at forstaa saaledes, at Sverige ønsker at udsende »Svenskmissionærer«, paatvinge nogen sin Hjælp, man vil blot have alt klappet og klart til det Øjeblik, da man bliver anmodet om Hjælp.

Lærere uddannes til Tyskland.

Den svenske Rigsdag har foreløbig bevilget tæt ved 600 Millioner Kr. til den svenske Efterkrigs-Hjælp. Det svarer til 3 pCt. af den svenske Nationalindkomst. En Del af dette Beløb blev dog stillet til Raadighed for Hjælpearbejde i de sidste Krigsaar. En Række Flygtninge af forskellige Nationaliteter blev uddannet paa den svenske Stats Bekostning, saaledes at de dygtiggjorde sig til at arbejde med paa Genopbygningen af deres ødelagte Hjemland.

I 1944 besøgte Flygtningene en Række Folkehøjskoler og højere Lærestatter. Polske Søsmænd blev uddannet til Skipper, Kvinder fik Tilskærerkursus, og en Mængde Kursus underviste i internationalt Hjælpearbejde, i Sprog og i kooperative Spørgsmaal.

I Aar startede man først og fremmest

Alva Myrdal

Hjælpelærerkursus, hvor en Del tysktalende Flygtninge bliver uddannet psykologisk og pædagogisk, saaledes at de, saasnart de kommer hjem, kan gøre Tjeneste ved de tyske Skoler og aktivt deltage i Nyopdragelsen af det tyske Folk.

Desuden er der givet Kursus i Sygepleje, Socialhjælp og økonomiske Spørgsmaal. I særlig Grad har man hjulpet Polakkerne, der har faaet mange Specialkursus.

Kæmpeboggave til Mellemeuropa.

SDU er delt i tre Sektioner, hvoraf den ene beskæftiger sig med Uddannelse, som ovenfor omtalt. Den anden kaldes Studiesektionen, og dens Arbejde har i Krigsaarene ligget i Oprettelsen af Studiekredse og Udsendelse af Pjecer. Man har startet en Serie, der hedder »Kulturell uppbyggnad«, og de to første Hæfter er kommet for et Par Maaneder siden. Den første, der bl. a. har *Tegen* og *Myrdal* som Forfattere, er »Sverige och uppbyggnadsar-

betet«, den giver et udmærket Indblik ikke blot i svensk, men i hele det internationale Genopbygningsarbejde. Pjece Nr. 2, hvis Forfatter er SDU's Sekretær, Lærer *Ture Casserberg*, hedder »Uppfostran och undervisning efter kriget«, en interessant Redegørelse for, hvordan man agter at nyopdrage Akse-Folkene, en Opdragelse til Livet i Stedet for til Døden.

Den sidste af SDU's Sektioner er Litteratursektionen, der forbereder en storstillet Boggave til Bibliotekerne i de forskellige mellemeuropæiske Lande. Bøgerne bliver af populær-videnskabelig Art, og i det sidste Aarstid har adskillige Flygtninge, lønnet af SDU, arbejdet med Oversættelse af Værkerne til de forskellige Sprog. Tyskland, Østrig og Tjekoslovakiet trænger mest til Litteratur, der kan knytte Forbindelsen med den Kulturudvikling, som Nazismen afbrød, mens Polen og Ungarn især vil faa Bøger om Barnepleje, Bolig-hygge m. m. Den største Del af Boggaven vil gaa til det tysktalende Omraade. De fleste af Bøgerne bliver oversat fra de sidste Aartiers angelsaksiske Litteratur, men ogsaa mange af nordisk Oprindelse vil indgaa som Led i Samlingerne. Det bliver særlig Bøger, der skildrer de demokratiske Forhold, fremstiller en objektiv Racelære, dels fordi disse Spørgsmaal helst skal behandles fra neutralt Standpunkt, dels fordi Sverige vil benytte Lejligheden til at sprede lidt Oplysning om sig selv.

Selve det forberedende Arbejde til den store Boggave er finansieret af den svenske Stat via SDU, men det er sandsynligt, at en Del af Midlerne til selve Boggaven vil blive tilvejebragt ved en Indsamling.

Den sanitære Hjælp.

Endelig agter Sverige ogsaa at hjælpe paa det medicinske Omraade. Helt fastlagt er det endnu ikke, hvordan denne Hjælp skal forme sig. Dels bliver der Tale om Levering af Medicinalvarer — ogsaa til Danmark — dels om Udsendelse af Ambulancer og sanitære »Stødtropper«, der skal tage sig af Aflusning m. v. for at bekæmpe Plettyfus og andre farlige Sygdomme.

Efter Forhandlinger med de forskellige Myndigheder har man faaet Regeringens Tilladelse til at fremstille for 6,5 Mill. Kr. Medicinalvarer til Efterkrigshjælpen.

Men det største Hjælpearbejde paa dette Omraade er i Øjeblikket Hjælpen til de mange underernærede Fanger fra de forskellige tyske Lejre. Sending efter Sending kommer stadig til Sverige, hvor de under de bedste Forhold efterhaanden kan blive Mennesker igen.

HAANDBOG I NAZISTISK GRUSOMHED

Redaktør Anders Georg anmelder »Danske i tyske Koncentrationslejre«, Gyldendal. (Pris 9.75.)

Man har sammenlignet Forholdene i Nazi-Tyskland med den mørke Middelalder. Det er en Fornærmelse imod Middelalderen. Der gives næppe i Verdenshistorien noget Spejlbillede paa det, der er sket i det tredje og forhaabentlig sidste Rige. En mere hæsliig Sygdom end den nazistiske Pest har Menneskeheden aldrig kendt.

Jeg sidder med Gyldendals store Bog om danske i tyske Koncentrationslejre foran mig. Den indeholder Beretninger, der i rolig og konstaterende Form i Virkeligheden fortæller det blodigste og mest oprørende Kapitel i vort Lands Historie. Op imod 500 Danske er døde i tysk Fangenskab under Lidelser, som kun den, der selv har været Fange hos Nazisterne, helt og fuldt kan forstaa. Men det maa være en Selvfølge for enhver, der ønsker at tage Stilling til Tidens Spørgsmaal, at sætte sig ind i, hvad der foreligger af Redegørelser om Nazisternes Adfærd. En Bog, som den der her er udkommet, lægger en Jernklods paa Tyskernes Side af den Guldvægt, som 60 danske Præster forsøgte at faa i Balance

ved den berømte Erklæring om kristelige tyske Bønders Mentalitet og Traditioner.

Lad os blot begynde med dette Spørgsmaal: Hvordan reagerede den tyske Civilbefolkning, naar den saa, hvad der skete i de tyske Koncentrationslejre? Bogen er som en Haandbog i tyske Grusomheder, den fortæller usentimentalt om alle Sider af Fangetilværelsen.

Et Hold Neucngamme-Fanger havde været paa Oprydningsarbejde i en bomberamt nordtysk By. Vandet var udrikkeligt som Følge af Fosforbomber og Fare for Tyfus-Smitte. Men lidt udenfor Byen kommer Holdet forbi en Brønd med rent Vand. De er saa tørstige, saa Tungen er svulmet op i Munden paa dem, og det lykkedes ved Hjælp af Bestikkelse at opnaa Vagtmandskabets Tilladelse til at drikke ved Brønden. Men ud af de nærmeste Gaarde kommer tyske Gaardmanskoner raabende og gestikulerende: »Det Vand er ikke for Fanger!« Og Soldaterne, der er bange for at blive meldt til deres Overordnede, jager Fangerne væk.

Bjørn Karbo fortæller, hvordan civile Tyskere, som de træffer og sludrer med under Arbejdet paa en Fabrik, indrømmer, at der maaske ikke er saa rart i

Koncentrationslejrene, men afviser alle Beretninger om Skændselsgerninger med den sædvanlige goebbelske Cliche: Det er Kommunistpropaganda. Og saa tilføjer de som med Herrens egen Stemme: »Den Slags vilde aldrig kunne tolereres af det tyske Kulturfolk.«

I det følgende lidt af, hvad de fleste Medlemmer af dette Kultursamfund vidste, og hvad de øvrige havde Pligt til at vide, da det foregik indenfor deres egen Dør.

Løjtnant Preben Boye fortæller fra Lejren Altgarge:

— Flere Gange har jeg set saavel SS'er som deres Haandlangere tæve Fanger ihjel. De slog dem med Knipler eller Gæværkolber i Hovedet, saa de segnede og sparkede dem derefter med deres store Støvler i Skridtet, saa Staklerne hvinede af Smerte, indtil de døde. En mørk Vinteraften, da vi gik over for at vaske os, kom vi forbi en af deres »Morsomheder«. Der var stillet et Bord op midt i Gaarden, og paa Bordet stod en ung Russer med bare Ben og hundefros. Paa skraa, med den ene Ende hvilende paa Bordet, stod en Ligkiste tømret sammen af raa Brædder, og i denne laa Liget af Russerens Kammerat, der havde forsøgt paa at flygte. Liget var nøgent, og noget størknet Blod paa Maven viste os, hvor han havde faaet Kuglen. For at gøre det hele saa uhyggeligt som muligt var der tændt en Projektør, som oplyste den Døde. Da jeg kom forbi, stod en halv Snes SS'er og lo og morede sig dejligt over Scenen. Meningen med det hele var, at Russeren paa Bordet, der havde været med i Flugtforsøget, skulde se, hvordan han selv vilde komme til at se ud, naar han var hængt. Det blev han tre Dage senere.»

Kommunelærer Johs. Fosmark, Koncentrationslejr-Bogens Redaktør, beretter fra sit Ophold i Sachsenhausen i et Afsnit om Henrettelserne dernede:

— En Aften viste det sig, at den, der skulde hænges, var saa lang, at hans Fødder endnu støttede paa Jorden, da han normalt skulde dingle i Snoren. En Bøddel gik da hen og løftede ham og lod ham hurtigt falde ned, hvorved Halsen knækkede. En anden Gang skulde en Fange hænges, fordi han paa sin Arbejdsplads havde skaaret to Indlægssaaler ud af en Lædertaske, der tilhørte Fabrikken. Fangen fik først 50 Stokkeslag, hvorved Nyrene blev slaat løse, og Ryggen knækkede. Derefter blev han baaret op til Galgen og hængt ved Siden af Mappen med de to Huller efter Saaleudskæringerne. En Fange, der stod i Nærhe-

Wobbelin. Ofre for Tortur og Sult venter paa Transport.

Bergen-Belzen »Rekreationslejr«. Nærbillede af Fanger, der har lidt Sultedøden.

den af Galgen, sagde det, vi alle tænkte: »Det er vel nok Barbari.« De faa Ord kostede ham 25 Stokkeslag som Straf. En Aften var der ved Galgen stor Forvirring. Fangerne protesterede, noget der ellers aldrig forekom. Fangerne gjorde gældende, at der forelaa en Navneforveksling, og det viste sig siden, at de havde Ret. Men den forkerte Mand blev hængt den Aften, og da Fejltagelsen var opklaret, fulgte den rigtige efter. —

Redaktionssekretær *Bergholt-Holmgard* fortæller om Ankomsten til Arbejdslejren Ellrich:

— Appelpladsen var belagt med store, skarpe Sten, som det var en hel Kunst at gaa hen over uden at brække Anklerne. Blokkene bestod af ældgamle Gipsfabrikbygninger med Døre, Vinduer og Trapper akkurat som i en dansk Kostald fra forrige Aarhundrede. Mellem Blokkene (Barakkerne) var der saa pløret, at man sank i til Anklerne, og indenfor var der om muligt endnu mere uhyggeligt og rædselsfuldt end udenfor. Om Dagen var der skummelt og mørkt, og om Aftenen brændte det elektriske Lys sjældent paa Grund af Bombardementer, saa Belysningen bestod som Regel af Karbidlamper, hvis Lugt blandede sig med en kvælende Stank af Lig, Roesuppe og noget tredie ubestemmeligt. Hele Vinteren havde der intet Vand været i Lejren, fordi Rørcne havde været frosset. De fleste gik rundt med et centimeter tykt Lag Skidt paa Kroppen. Der var gennemsnitlig 8000 Mand i Lejren, og heraf døde hver Dag 80—100. I Løbet af fjorten Dage døde 100 Mand af de Tusinde, jeg var ankommet sammen med. Dødsårsagerne var Udmattelse og Sult i Forbindelse med den mest udbredte Sygdom, Dysenteri. Der var intet Krematorium i Lejren, saa

de nøgne Lig blev hentet hver anden Dag i aabne Lastvogne og kørt til Krematoriet i Dora, hvor man imidlertid ikke kunde klare saa mange Lig og derfor brændte Resten i fri Luft. —

Dette er blot et Par enkelte Uddrag af, hvad disse fjorten Danske fortæller om deres Oplevelser som Tysklands Fanger og Slaver. For det var jo ikke nok med, at Tyskerne holdt disse saakaldte politiske Forbrydere indespærrede under umenneskelige Vilkaar, de udnyttede ogsaa deres Arbejdskraft i den tyske Krigsmaskines Tjeneste. Det hele var tilrettelagt omhyggeligt i Forvejen. Den tyske Krigsproduktion var indstillet paa, efter-

haanden som Krigen skred frem, og Fronterne krævede alle Tysklands egne Arbejdere, helt og holdent at holde Apparatet i Gang ved Hjælp af Slaver. Hver Fangelejr var bygget i Forbindelse med store Fabriksanlæg, og disse Fabriker hentede de Arbejdere, de havde Brug for, i Fangelejrene. Gennem omhyggelige Statistiker regnede Tyskerne Fangernes Gennemsnitslevetid ud. Døde de hurtigere, end nye kunde skaffes, blev Kosten forbedret den Smule, der var nødvendig for at forlænge deres Liv med en Maaned. Var der god Tilgang af Fanger, strammede man Skruen for ikke at faa Lejrene alt for overfyldte.

Nazisterne vidste, hvad de gjorde. De skabte Rædsels-Lejre allerede i 1933, og den hæderlige Del af den tyske Civilbefolkning har haft 15 Aar til at protestere — men endnu har vi ikke hørt nogen Protest, vi har ikke hørt om Skyldbevidsthed, end ikke om resignerende Afstandtagen.

Den Bog, Gyldendal nu har udsendt, vil sammen med de øvrige Beretninger over samme Emne, der allerede foreligger, eller vil komme til at foreligge, henvende sig til hele den danske Offentlighed. Som Nabostat til Tyskland er det nødvendigt, at vi supplerer vor Viden om det tyske Folk med Oplysningerne i disse saglige og nøgterne Redegørelser. Man kan ikke bedømme de Muligheder, som Fremtiden indebærer, uden at kende disse Dokumenter. Det er en Ballast, der ligger tungt, og som sikrer, at man ikke impulsivt ryger i Vejret af Begejstring ved at træffe Spor af Menneskelighed hos en Tysker, men be'r om Lov til at tage Forholdene i Øjesyn en rum Tid endnu, maaske en Generation eller to fremefter.

Transport af Muselmænd fra Dachau.

ET TAKOFFER TIL SKÆBNENS MAGTER

Dr. phil. Helmuth Gottschalk foreslaar, at Danmark skal skænke de Statsløse et Fædreland.

LAND OG FOLK, 6. Juli 45:

»Skal de tyske Jøder og politiske Emigranter have dansk Indfødsret?«

Under denne Overskrift skriver den fra de tyske Koncentrationslejre tilbagevendte Hjalmar Petersen bl. a.:

»Vi kan ikke være bekendt at jage disse Mennesker paa Porten, fordi de ikke faar Lov til at være andet end Statsløse. Tilbage til Tyskland? Aldrig! — Nej, vi maa se stort paa Grænsen med 15 Aars uafbrudt Ophold her i Landet, og de andre spidslindige Paragrafer. Tag imod dem med aabne Arme og giv dem Lov til at være med i vort Samfund. Mere taknemmelige Borgere skal vi vist lede længe efter. De vil ikke blot nyde Goderne, men tilfulde opfylde de Pligter, der følger med.

Den danske Statsborgerret — eller Indfødsret — er ikke noget, man skal dele ud til højre og venstre, men her staar vi over for en virkelig humanitær Opgave.

Vi, der selv har været i Nazisternes Kløer, vi, der prøvede deres Koncentrationslejre, vi beder for vore Kammerater. Lad os byde dem velkommen som Borgere i den danske Stat. Lad det være det frie demokratiske Danmarks første Triumf over for en af Nazityranniets største Voldsgerninger.«

B. T., 29. Juni 45:

»Skal de tyske og statsløse Jøder udvises af Danmark?«

Om dette Emne skriver B. T. i følgende Beretning om to Samtaler, den første med en jødisk Landbrugselev, der ved Jødeforfølgelsen maatte flygte til Sverige:

»Da maatte jeg flygte sammen med nogle Kammerater og naaede velbeholdent til Sverige, hvor der blev fundet Arbejde til os. Da Brigaden blev dannet, meldte vi os til den, men vi kom ikke ind i den. Vi forsøgte forgæves i halvandet Aar.« — Tilbagekomsten: »Da jeg kom til Danmark, meldte jeg mig straks hos Politiet, fordi jeg jo er statsløs, og her fik jeg efter 3 Ugers Forløb at vide, at jeg som Gæst naturligvis skulde faa Rationeringsmærker o. s. v. for at klare mig, men at man helst saa, at jeg forlod Landet.«

B. T.'s Samtale med Kontorchef i Justitsministeriet J. Herfelt: »— Tror De, der vil finde Udvisninger Sted?«

»Det kan der slet ikke siges noget om endnu. Vi er herhjemme ikke egnede til at modtage Emigranter, og der er heller ikke givet noget Løfte til de statsløse Jøder om at maatte blive her i Landet. Før der kan træffes nogen Afgørelse, maa hvert enkelt Tilfælde nøje undersøges. Hvad de tyske Jøder angaar, er der heller ikke truffet nogen Afgørelse.«

(»Tyske« Jøder er født i Tyskland, men blev eks-patrierede og er altsaa statsløse.)

I det øverste Citat har vi Manden, der selv har staet i Kampen for Danmark, for Europa og for hele den civiliserede Verdens Frihed, Manden, som derefter i Neuengamme og Dachau har lært Lidelsen at kende. Han taler med det kæmpende — og sejrende Demokratis Røst. Nedenunder har vi

en korrekt og kølig Formulering af Farisæernes ældgamle »Hvad vedkommer det mig?« Denne Indstilling er naturlig for den bureaukratiske Aand, der har Skrivebordet mellem sig og Livet og derfor klarer sig godt med et Minimum af Følelse, Medfølelse og Fantasi. Man behøver ikke spørge, hvem af de to der i Dag har mest Ret til at tale og Krav paa at blive hørt.

Ingen — ikke engang Hollændere, Polakker og Jugoslaver — har lidt saa frygteligt under Nazisternes Galskab og Raseri som de europæiske Jøder. Hitler og hans Bødler — Tyskere og Quislinger — har i Gaskamre og Udryddelseslejre myrdet omtrent 5 Millioner Jøder. Kun ca. 600.000 ialt lykkedes det at undkomme Massakren. De flygtede eller gemte sig under Jorden. Mange maatte flygte Gang paa Gang fra det ene Land til det andet. En stor Del af dem har ført denne Tilværelse lige siden 1933 i fulde 12 Aar! Det var kun Haabet, som holdt dem i Live, Haabet om, at Retten og Fornuftten engang skulde sejre, Haabet om atter at kunne leve et normalt Liv som ligeberettigede Mennesker, der faar Lov til at arbejde, at leve, at glæde sig, at skabe sig en Eksistens, et Virkefelt, at blive Medborgere i Stedet for Flygtninge. I Dag er Nazismen besejret. Europa aander op. Alle arbejder paa at gøre Livet normalt og taaleligt igen, men de statsløse Jøder skal fortsætte deres Flugt. Tanken er utaalelig.

En Del af disse 600.000 kan vende tilbage til deres Fædreland — Frankrig, Holland, Tjekkoslovakiet o. s. v. Men hvad med de Jøder, der tidligere har boet i Tyskland? Hvordan ser disse Emigranter selv paa det?

Nogle af dem, næppe ret mange, vil selv tilbage til Tyskland. Hos en Del af dem er det den rene og skære Fortvivlelse. De har i Emigrationslandet faaet Opholdstilladelse, men ingen, eller kun en saa strengt begrænset Arbejdstilladelse, at dens praktiske Værdi var temmelig ringe. Opholdstilladelse uden Arbejdstilladelse er en grusom Spøg, som Bureaukratismen saa gerne gør sig skyldig i. — Mennesker, der fra 1933 ikke har haft Lov til at udøve et normalt Erhverv, kan blive saa fortvivlede, at de til Slut foretrækker selv det tyske Helvede for en fortsat Tilværelse af denne Art. Gæstelændene har her ikke Grund til at være særlig stolte af deres Menneskelighed. — Andre vil tilbage, fordi de er Idealister af reneste Vand. De mener, at de, som kan Sproget og kender Forholdene, vil være i Stand til at hjælpe med ved at bygge et bedre Tyskland og at omskole Tyskerne til normale og civiliserede Europæere. Derfor er de villige til at slaa en Streg over det gamle og at ofre Resten af deres Liv og alle deres Kræfter paa en svær og utaknemmelig Opgave. Selvfornægtelsen og Idealismen i denne Indstilling kan forekomme noget blaaøjet, men den fortjener Beundring.

De fleste jødiske Emigranter derimod reagerer normalt. De kan ikke glemme, at Tyskerne slæbte deres nærmeste til Torturceller og Gaskamre eller brændte dem levende, og at de har forfulgt dem selv uden Ophør og Skaansel, kun fordi de var Jøder — og Demokrater. Thi det har Jøderne været, siden den store franske Revolution har givet ogsaa dem Menneskerettighederne tilbage, og det er derfor, Reaktionen, og ikke blot den tyske, altid har været paa Nakken af dem. — Naar Folket i alle besatte og voldtagne Lande staar med Had og Væmmelse over for Tyskerne, hvor meget stærkere maa Jødernes Afsky for dem saa ikke være! Der hører en brutal Mangel paa Fantasi og den mest elementære Indfølelsesevne til for at kræve, at disse jødiske Flygtninge skal tage til Tyskland for kammeratligt at arbejde Side om Side med deres Brødres Plageaander paa Tysklands Genopbygning.

En saadan »Løsning« af Flygtningeproblemet vilde stemme saa lidt overens med de Ideer, som Demokratierne har kæmpet for, og som har givet dem Kraft til Sejren, at den ikke engang skulde diskuteres, selv om det drejede sig om et stort og vanskeligt Spørgsmaal. Men dette er oven i Købet

slet ikke Tilfældet. I intet Emigrationsland andrager de fra Tyskland flygtedes Antal mere end nogle faa Promille (!) af Befolkningen. I Danmark gaar de statsløse Emigranternes Tal op kun til ca. 2000, Halvdelen deraf Kvinder og Børn. En Del af dem er gamle Mennesker, der ikke har ret mange Aar tilbage. Læseren kan selv prøve at regne ud, hvor lidt praktisk Betydning en saadan Befolkningstilvækst paa ca. 1/2 Promille kan have paa hvilket som helst Omraade. Her at finde Problemer vilde være burokratisk Kineseri.

Der findes ingen Lov, som først maatte forandres, for at give Statsborgerret til de i Danmark levende Flygtninge, der føler sig hjemme her, og som i deres dybe Taknemmelighed for dansk Humanitet, ikke mindst under Forfølgelsen og Flugten til Sverige, elsker Danmark som et andet og bedre Fædreland. Den almindelige Praksis først efter 15 Aars Ophold at give Indfødsret er tidligere blevet gennembrudt af vigtige Præcedenstilfælde, især efter den 9. April, for at beskytte udenlandske Statsborgere med væsentlig kortere Ophold her i Landet for tysk Internering.

Et sundt Princip ved Tildeling af Statsborgerret er, at det skal være til Statens Fordel at faa en saadan ny Borger, mens selve den nye Borgers Fordel og Interesse selvfølgelig ikke kan være et afgørende Motiv for Staten. Med Henblik paa dette Princip kan der anstilles en Del Overvejelser. Som Hjalmar Petersen skriver i Land og Folk, kan Danmark næppe ønske sig mere taknemmelige og lykkelige Borgere end disse statsløse Emigranter vilde blive. Der vil heller ikke være nogen Greve Schimmelfmann, Frits Clausen

eller Dyrlyge Møller iblandt dem, heller ingen Hipoer eller Schalburgmænd, der kun venter paa at falde Demokratiet i Ryggen. Det har aldrig været særlig vanskeligt for de mange jødiske Nobelpristagere fra Tyskland, Østrig, Ungarn o. s. v. overalt at blive modtaget med aabne Arme. Men hvorfor skal de andre Flygtninge, der sandsynligvis bare er almindeligt dygtige, flittige Folk, ikke ogsaa faa deres Chance til under normale Livsforhold at gøre deres Indsats efter bedste Evne. Det har altid vist sig til Fordel for et Land at modtage dygtige og arbejdsvillige Indvandrere udenfra; nogle kommer med nye Impulser og Ideer, andre kun med deres Arbejdskraft eller deres Uddannelse. Ingen af dem har kostet den modtagende Stat en Øre i Opdragelse, Uddannelse, Skole, Universitet o. s. v., da de kom som »færdige« Mennesker til Landet. Dette er afgjort til Landets Fordel.

Men derudover har i Dag i Glæden over Sejren og over Befrielsen et Land, der som Danmark er sluppet heldigt og uden alt for store Tab fra alle Tidens største Katastrofe, vel Raad til at være storsindet og bringe Skæbnens Magter et Takoffer. Lad det være et Menneskeoffer — ikke ved at slaa Mennesker ihjel eller forlænge deres Pine, men ved at give dem tilbage til Livet i en bedre ny Verden. Lad Danmark, hvis egne Flygtninge er blevet modtaget som Brødre hinsides Sundet, give de andre Lande det første Eksempel paa denne nye Verdens kammeratlige og broderlige Aand ved at skænke de Statsløse et nyt Fædreland.

Helmuth Gottschalk.

Danske og tyske Videnskabsmænd

Fra Dr. phil. Prosper Bovien har vi modtaget:

Ingen kan sige, hvorlænge det vil vare inden tysk Videnskab igen lader høre fra sig, men før eller senere vil dette ske, og vi stilles da overfor et vigtigt Problem: »Hvorledes skal danske Kolleger forholde sig til tyske Kolleger?«

Da der selv blandt renlivede Danske (de andre vil vi tie ihjel!) synes at herske nogen Usikkerhed desangaaende, mener jeg, at der kunde være Grund til at drage Spørgsmaalet frem. Jeg skal derfor tillade mig at fremsætte mine Synspunkter.

Jeg agter ikke at prædike uforsonligt Had langt ud i Fremtiden, men indtil vi ser et nyt Tyskland, der helbredet for Herrefolkpsykosen og efter at have erkendt sine Synder vil gaa ind i et fredeligt Samarbejde med andre Nationer, vil jeg mene, at enhver dansk Videnskabsmand bør overveje sine Handlinger nøje. Fremfor alt maa han ikke af misforstaaet Kollegialitet, Humanitet eller hvad man nu vil kalde det, lade sig forlede til at gøre noget, der kan tages til Indtægt af Tyskerne og opfattes som Tegn paa, at »Die

dummen Dänen« allerede har glemt det, der er sket.

Danske Videnskabsmænd bør efter Evne yde deres Bidrag til den »Reeducation« af det tyske Folk, der er nødvendig, hvis Fremtiden ikke skal tegne sig altfor sort. Danskeren maa belære sine tyske Kolleger om de Forbandelser, som Nazivældet og den tyske Militarisme har bragt over Verden, og han maa fortælle dem, at det ikke nytter at skyde Skylden paa Lederne, men at de alle er mere eller mindre medskyldige. Tysk Videnskab er ofte gaaet paa Akkord, naar det gjaldt nationale eller racemæssige Problemer, og de fleste af vore Kolleger har med større eller mindre Begejstring raabt »Heil Hitler«, i hvert Fald dengang det gik glat for ham. Gangene paa Berlins Universitet var i 1938 dekoreret med Montrer, hvori de ubeskrivelige Smudsblade »Der Stürmer« og »Das schwarze Korps« kunde studeres af udenlandske Kongresdeltagere. Noget særlig Grund til at skaane vore Kollegers Følelser er der saa sandelig ikke.

Til Belysning af den grænseløse Navivitet, man ofte træffer, selv hos fremragende tyske Forskere, kan jeg an-

føre et Eksempel. En iøvrigt meget sympatisk Kollega sendte mig kort efter den 9. April et Slags Kondolancebrev. Han havde aabenbart lidt ond Samvittighed og skrev, at han var klar over, at Besættelsen var »recht schmerzlich« for os, men udtalte samtidig Haabet om, at den vilde give Anledning til »zahlreiche freundschaftliche Beziehungen« mellem de to Folk. Hellige Enfold! — — Er det nu ikke min Pligt ved en eventuel Genoptagelse af den afbrudte Korrespondance at belære Manden om, hvad der virkelig er sket i de forløbne Aar, og hvilke Betingelser, vi vil stille for et fremtidigt Samarbejde? Jeg skal ikke lægge Fingrene imellem, men fortælle ham om de Slyngelstreger, Repræsentanterne for »Das Land der Denker und Dichter« har udført her og i andre Lande!

For Tiden diskuterer man ofte Spørgsmaalet om, hvorvidt det tyske Sprog bør anvendes til Afhandlinger, der publiceres af Danske i vore videnskabelige Tidsskrifter. Jeg mener, at Tysk indtil videre bør undgaaes, dersom der ikke kan anføres særlig tvingende Grunde. Redaktørerne maa sim-

pelthen henstille til Forfatterne at skrive paa Engelsk eller Fransk. Herved lider Videnskaben intet Afbræk, og vi minder samtidig Tyskerne om, at Kærligheden til deres Sprog ikke just er taget til under Besættelsen.

Tyskerne har forsyndet sig mod Menneskehedens helligste Love og har begaaet ufattelige Misgerninger. Før dette erkendes af det tyske Folk og ikke mindst dets Aandsarbejdere, er der ingen Betingelser for et frugtbringende Samarbejde paa det videnskabelige Omraade. Jeg haaber, at danske Videnskabsmænd forstaar dette og handler derefter, naar Tiden er inde!

LANDBRUGETS KURS (Fortsat fra Side 2)

man nævne, at vore Markers Pasning ikke i Omhu og Akkuratesse staar Maal med Hollands. Vort gennemsnitlige Høstudbytte pr. ha, ligger dog ligesom Hollands helt i Toppen sammenlignet med andre Lande. Grunden maa for en Del søges i Driftssystemet med stort Husdyrhold, der giver megen Staldgødning, men ogsaa i en iøvrigt dygtigt gennemført Plantedyrkning. I Arealbenyttelsen giver vi stor Plads til højt-tydende, rensende Afgrøder som Rodfrugter, der gør det muligt at undvære Brak. Vort Husdyrhold er meget stort og med høj gennemsnitlig Produktion. Kvaliteten af vore forædlede Husdyrprodukter giver os Overpris i Forhold til Konkurrenterne.

Alt dette lyder jo godt, men er dog ingenlunde betryggende. Sagen er nemlig den, at vort Forspring i Kvalitet ikke forøges, tværtimod. Det var allerede i Aarene før Krigen ved at blive formindsket især som Følge af Fremgang i Køleteknikken, der muliggør bedre Opbevaring og Transport af Husdyrprodukterne fra de oversøiske Lande. Det er derfor af største Vigtighed for vor Stilling i Konkurrencen, at der fortsat arbejdes paa Kvalitetsforbedring og paa Forbedring af Teknikken med Henblik paa Opnaelse af den mest økonomiske Produktion.

Der er Brug for Videnskaben.

Til disse Opgavers Løsning har vi vore landbrugsvidenskabelige Institutioner, Forsøgsvæsenet, Konsulenterne,

Landbrugsskolerne og det øvrige landøkonomiske Oplysningsarbejde. Vi har i Danmark et veludviklet Forsøgsvæsen, men det egentlige landbrugsvidenskabelige Arbejde maa siges at have meget beskedne Kaar. Det drives paa Landbohøjskolen og enkelte andre Institutioner, hvor man ofte maa anvende en Hovedpart af Arbejdskraften og Hjælpermidlerne til andre Opgaver. I større Omfang end ønskeligt maa vi støtte os til Resultater fra andre Lande. Under Krigen har det videnskabelige Arbejde mange Steder lidt stort Afbræk, men der er dog ogsaa i Udlandet Tegn til en stigende Forstaaelse af, hvor afgørende Forskningen er for det praktiske Liv, og ikke mindst gælder dette Produktion og Behandling af Fødemidler. Der kan naas langt endnu, selv om man holder sig til de velkendte Afgrøder og Dyrkningsmaader, og uden for disse Grænser ligger meget uopdyrket Land, som Forskningen først er begyndt at søge ind i. Vi maa derfor haabe, at dansk Videnskab maa faa Mulighed for at være med i langt større Udstrækning end nu.

Stadig flere Konsulenter.

Vort landøkonomiske Oplysningsarbejde er inde i en rig Udviklingsperiode. Vi har over 400 Konsulenter, og der ansættes stadig flere. Husmandsforeningerne kommer stærkere med, og nye Arbejdsomraader tages op. Saaledes har vi i de senere Aar faaet særlige Byggekonsulenter, Maskinkonsulenter og Konsulenter for landøkonomisk Ungdomsarbejde. Skolearbejdet fornyes med Eftermiddags- og Aftenskoler, for de unge, der har deres praktiske Arbejde at passe ved Siden af, og en ny meget omfattende landøkonomisk Brevskole ledet af Landhusholdningsselskabet staar lige for at træde ud i Livet til Gavn for dem, der ikke kan komme paa Skoler, eller som ønsker at supplere deres Viden. Ogsaa den praktiske Landbrugsuddannelse er inde i en Fornylsesperiode med mere System i Oplæringen under Ledelse af Landhusholdningsselskabet og Landboforeningerne. Bortset fra det sidste Aar med Papirmangel er Landbrugslitteraturen, beregnet for det praktiske Liv, blomstret som ingen Sinde før baade i Omfang og i Løsdighed.

Det gaar langsomt med Foderplanterne.

Der er Vækst og Fremgang, men Opgaverne er ogsaa store. Den Hurtighed og Effektivitet, hvormed Videnskaben og Forsøgsvæsenets Fremskridt naar at blive gennemført i Landbrugets Praksis, er meget forskellige. F. Eks. Planteformædlingens Resultater, der er saa betydningsfulde for Produktionsforøgelsen, spredes hurtigt til de fleste Landbrug, fordi det er let at faa Udsæd og Frø af de nye Sorter og Stammer. Meget langsommere gaar det med Udbredelsen af rationelle Foderplanter, fordi den enkelte møjsommeligt maa lære at mestre dem. Meget kan forbedres i de enkelte Landbrugs Drift, men Landmændene og deres Stab af Vejledere ligger ikke paa den lade Side i Arbejdet for at udnytte de tekniske Muligheder for Produktionsforøgelse.

En anden Side af Sagen er Afsættelsesmulighederne og de økonomiske Vilkaar, som Landbruget kan vente i Fremtiden, og dets Tilpasning hertil. Men herom i en følgende Artikel.

KORRUPTION I KOMMUNEN?

Vi har modtaget:

Hr. Bidstrups Tegning om Houlberg i Nr. 6 giver Stødet til disse Ord, efter at man for nogle Dage siden har faaet at vide, at Hr. Bindslev skal lede Rekonstruktionen af Houlbergs Forretning.

Menigmand er forarget over, at man stadig skal opleve Korruption, saadan som vi kendte den — i desværre rigt Maal — før 9. April 1940. Gennem hele Besættelsestiden fortalte de illegale Blade Gang paa Gang, naar de omtalte Tiden efter Krigen, at det skulde være ærlig Politik uden Korruption o. s. v. o. s. v. Men de nu ansvarlige sidder rolige og lader det ske igen og igen.

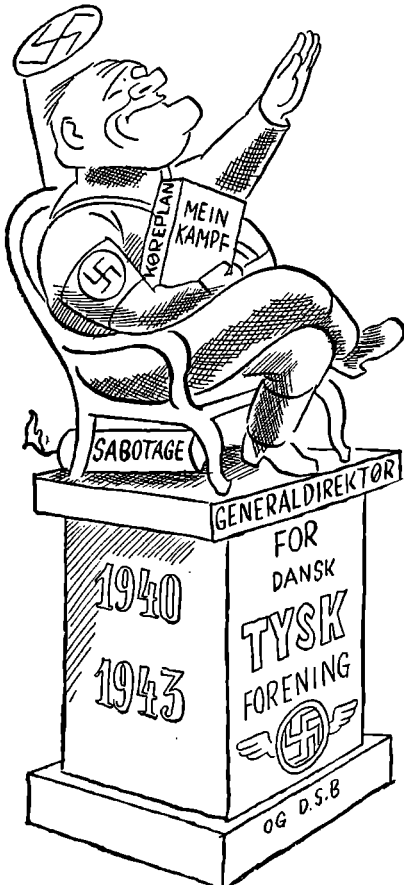
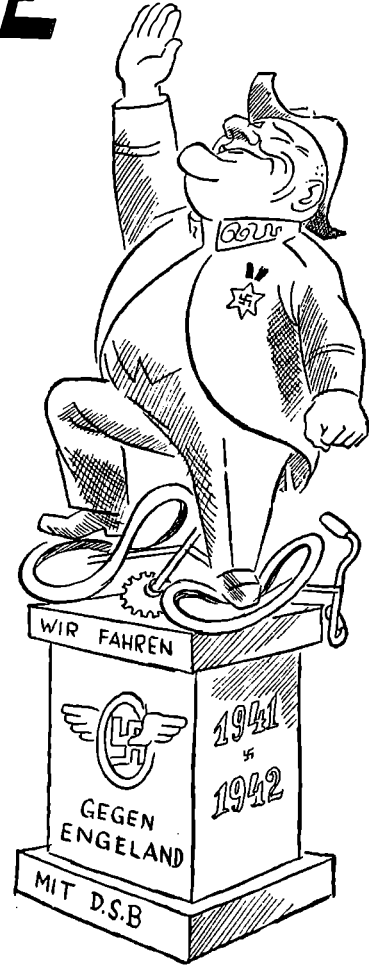
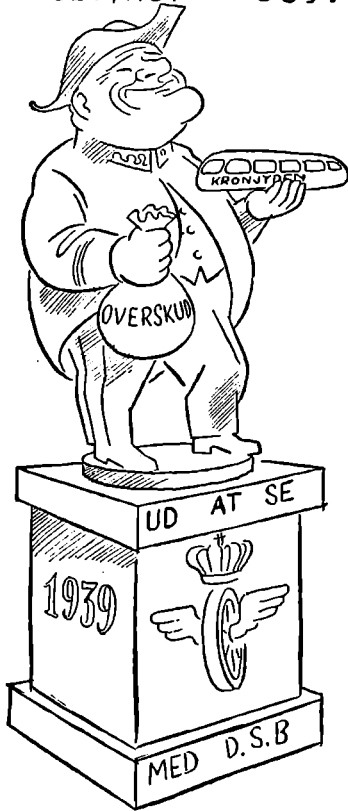
Tror nogen, at den jævne Mand ikke er klar over, at Houlbergerne er smarte nok til at faa en kendt Politiker til at ordne Rekonstruktionen, for derigennem omtrent at faa officielt Stempel, — vilde man blot rekonstruere, er der dygtige upolitiske Forretningsmænd nok, der kunde ordne det. Og næsten daglig ser vi tilsvarende Tilfælde.

Hvornaar faar vi en Lov mod Korruption indenfor Stat og Kommune? Skal vi ogsaa i Fremtiden opleve det saa foragtelige Bengnaveri? Har ledende Folk i offentlige Stilling ikke saa megen Anstændighedsfølelse, at de kan sige Nej Tak til Ben, der stiller dem i daarligt Lys til det Folk, der har indvalgt dem i det offentlige?

Otto Nielsen.

UDKAST TIL MINDESTATUE

FOR GENERALDIREKTØR KNUTZEN.
PÅBEGYNDT 1939. FULDENDT 1945.

Bid.

Frelsen ved at ligge død. (Forsat fra Side 5)
de Bismarckske Traditioner, som udgjorde hans Katekismus. Det var i god Overensstemmelse hermed, at han senere efter Besættelsen udmeldte os af Folkeforbundet ved simpelt hen af egen Magtfuldkommenhed at erklære det for dødt. Hvis Udmeldelsen virkelig skyldtes et uundgaaeligt tysk Krav, kunde den i hvert Fald være sket i en Form, der var retsgyldig og stemmende med diplomatisk Praksis. Men den hoverende og fornærmelige Tone, Hr. Scavenius ved denne Lejlighed anslog, var kun et enkelt Eksempel paa hans Tilbøjelighed til at give sine officielle Udtalelser en paradoksalt tilspidset og krænkende Form.

Da den anden Verdenskrig brød ud stod vi i Europas Øjne i et hjælpeløst Lydstatsforhold til Tyskland. De, der havde gjort sig den Ulejlighed at sætte sig ind i Sagen, vidste vel, at det danske Folk ingenlunde gennemgaaende var tyskvenligt. Men dette forslog kun lidet overfor det Faktum, at vor Politik længe havde været præget af den ene Maksime: Tyskland er og vil altid være vort store overmægtige Naboland, som vi for enhver Pris maa søge at holde os gode Venner med.

Og dog kunde intet Menneske være i Tvivl om, at netop Tyskland var det eneste Land, hvorfra nogen Fare truede os. Spørgsmaalet maatte da være dette: kunde vi bedst unddrage os denne Fare ved at holde os saa nær til Tyskland som muligt og stræbe at behage det paa enhver Maade, eller vilde det ikke være fornuftigere samtidig med, at vi indtog et korrekt diplomatisk Forhold til dette Land, dog at lade vore andre Nabolande, England og Rusland tydeligt forstaa, at vi betragtede dem som vore Forsvarere i en Nødssituation og ingenlunde frivilligt vilde gøre fælles Sag med Tyskland. Men denne Politik var naturligvis vanskelig at forene med en Militærpolitik, der lagde vor Grænse aaben mod Syd.

I hvert Fald valgte vi den første Fremgangsmaade — eller drev maaske snarere ind i den. Da man efter Venstres Overtagelse af Regeringen tog Skridt til omsider at opgive den surmulende Holdning, vi havde indtaget

over for Tyskland siden 1864, og bestræbte sig for at komme i et bedre Forhold til dette Land, forstod man ikke at holde Maade med Venskabet og bevare en passende Balance. Under den første Verdenskrig bøjede vi os for det tyske Krav om Spærring af Bælterne. Dermed var vor Neutralitet brudt, og naar dette ikke fik skæbnesvangre Følger for Danmark, var det kun, fordi de Allierede ikke var tilstrækkelig interesserede til at lade os undgælde for dette Brud paa Neutraliteten. Ikke desto mindre sørgede de Allierede for, at vi fik Sønderjylland tilbage. Vi vakte deres Forundring ved kun at ville tage en Del af, hvad der tilbødes os. Dette Maadehold betragtede vi selv som anstændigt og klogt, men mange i Udlandet opfattede det som en overdreven Hensynsfuldhed over for Tyskerne.

Versaillestraktaten, som skaffede os det tabte Land tilbage, blev her i Danmark stærkt kritiseret som en Uretfærdighed mod Tyskland. Selv Danske af demokratisk og fremskridtvenligt Sindelag, var stadig imponerede af Tysklands Storhed og af dets høje Kultur — der altid truede med at kvæle vor nationale Kultur i sit Favntag. Man mente, at nu var Tyskland blevet en god Nabo og vi kunde rolig fortsætte vor Nedrustning. Ikke engang Nazismens Sejr formaaede ret at aabne vore Øjne for den truende Fare. Mange danske Politikere vilde ikke tro paa denne — skønt den brede Befolkning saa den klart nok. Det svarede uden Tvivl til Folkestemningen, at Rigsdagen vedtog, at vi skulde forsvare vor Neutralitet med alle de til Raadighed staaende Midler — paa Trods af de Munch'ske Teorier. Men intet blev gjort for at gøre Alvor heraf. Det var jo ogsaa for sent.

Denne Passivitet opfattedes utvivlsomt i Udlandet som en naturlig Konsekvens af vor hidtidige Politik. Thi siden forrige Verdenskrig havde vi intet gjort for at vise, at vi paaskønnede, hvad de Allierede havde gjort for os, eller at vi var forberedt paa atter at maatte søge deres Bistand. Vort Forhold til England var helt og holdent bestemt af Handelsomsætningen. Da Ottawa-Overenskomsten lagde Hindringer i Vejen for denne, følte de

danske Agrarer sig brøstholdne og mange var mer end villige til at lytte til de tyske Røster om, at vi ved at sælge til dem og saaledes sikre deres Forsyninger kunde vinde Guld og grønne Skove — indtil vi var blevet et økonomisk Lydland af dem, ligesom visse Balkanstater. Der kan være Grund til at minde om, at Ottawa-Overenskomsten var en af de Indrømmelser, som England maatte gøre for at sikre sig Imperiets Sammenhold — og saaledes Forudsætning for, at kanadiske Soldater deltog i Danmarks Befrielse.

Med Frankrig og Amerika havde vi i disse Mellemkrigsaaer kun rent formelt korrekte diplomatiske Forbindelser. Men langt værre var det, at vi ganske forsømte vor store Nabo mod Øst, som dog ofte havde rakt os en hjælpende Haand. Udenrigsminister Harald Scavenius stod op paa Fredskonferencen og opfordrede til væbnet Intervention mod Bolsjevismen. Og senere var vi meget langsomme til at anerkende Sovjetregeringen. Vi lod Norge og endogsaa Sverige komme os i Forkøbet.

Alt i alt havde da vor Udenrigspolitik været lidet egnet til at skaffe os good-will hos de Allierede. I Udlandet saa man derfor ogsaa Samarbejdspolitikken med Besættelsesmagten som en naturlig Konsekvens af, hvad man hele Tiden havde betragtet som en tyskvenlig Kurs. Det krævede hele Modstandsbevægelsens heroiske Indsats for at overbevise Verden om, at Danskerne skattede Frihed og Uafhængighed saa højt som noget Folk.

Nu staar vi som rehabiliterede i Verdens Øjne. Men vi gør nok klogest i at spørge os selv, om vor Udenrigspolitik ikke efter disse Erfaringer bør lægges om i en helt anden Kurs.

Sproglige Fægtierier. (Forsat fra Side 6)

undertiden svenske Ord, som er mere tyske end dem, vi har i Forvejen.

Ingen af de to Modstandere er professionelle Sprogmand, men Clausen har mere Føling med moderne sprogvidenskabelig Tænkning end Friis Møller. Han ved f. Eks., at hvad der forekommer en smukt eller grimt i et Sprog, næsten ganske er lig med henholdsvis det tilvante og det uvante; de grimme nordiske Ord vilde blive upaaklagelige, hvis man kunde lokke Folk til at bruge dem en Snes Aar.

Journalistbog af Interesse

Helge Knudsen: Hitler bandt min Pen. Gyldendals Forlag, Pris Kr. 12,75.

Af velskrevne Journalistbøger fra før Krigen husker mange Gunther's »Bag Europas Kulisser« (1936) og Reed's »Galskabens Kavalkade« (1938). Det var Europas Uro og Spænding, der fyldte dem; man følte og forstod, hvor det bar hen. Deres Kvalitet blev bekræftet for dem, der repeterede dem under Krigen. Man læste dem paa en ny Maade. Spændingen var for saa vidt udløst, men nu mødte man Forudsætningerne for de aktuelle Begivenheder, der derved fik mere Dybde og Perspektiv. At læse Helge Knudsens Bog er som at fortsætte Gunther og Reed; man fyldes af den samme Spænding ved at opleve de aktuelle Begivenheder sammen med en dygtig Iagttager og Skribent.

Hos Gunther læste man i 1936: »Bag Himmler staar en endnu uhyggeligere Person, en tidligere Søofficer, der hedder Heydrich, han er SS-Gruppenführer. Sommetider hører man udtalt, at Himmler kun er Straaemand for denne endnu brutalere og farligere Mand.« Helge Knudsen beretter: »Mænd som Himmler og Heydrich traadte aldrig selvstændigt frem for Offentligheden, men deres Udseende var velkendt, fordi de altid færdedes i Hitlers Følge. Navnlig saas Heydrichs lange, magre Myndeskikkelse altid tæt bag Hitler, fordi han inden for SS havde Ansvaret for Hitlers personlige Sikkerhed.«

Over for H. K. og andre Journalister forsvarede Heydrich sine Koncentrationslejre som »pædagogiske Anstalter«; han var den rette Mand til at afløse von Neurath som Czekernes »Beskytter«. Det var ikke nok, at von Neurath havde knust Czekernes akademiske Ungdom ved at sende Tusinder til Koncentrationslejrenes Rædsler; der skulde tages endnu haardere fat, og i Efteraaret 1941 indledte Heydrich den vilde Terror, der førte til Mordet paa ham. »Heydrichs Navn staar med Kæmpebogstaver paa den Skamstøtte, som tysk Styre har sat sig selv i Prag.«

Om Hitlers politiske Sans skrev Gunther, at den er »højt og skarpt udviklet. Hans Beregninger er skarpsindige og udspekulerede til den mindste Enkelthed.« Nu har Begivenhederne vist — og Helge Knudsen beretter klart derom —, at Hitler paa et aldeles afgørende Punkt tog skæbnsvangert fejl, nemlig i Forestillingen om, at den Terror, der kuede hans egne, ogsaa kunde svi-nebinde de okkuperede Lande. Naar hans underordnede vilde forsøge blidere Meto-

der under Opbygningen af det »fagre nye Europa«, blev de fejlet til Side af Hitler selv. Brutalitet og Terror var Midlerne, og han praktiserede disse i alle de okkuperede Omraader, specielt over for Jøderne; »biologisk Udryddelse«, som Rosenberg kaldte Drabet af disse mange Millioner Mennesker.

Man faar gennem en Række Eksempler et endnu klarere Indtryk af Hitlers personlige Løgnagtighed, hans Brutalitet og Fejghed.

Heydrich.

Allerede Gunther drog hans personlige Mod i Tvivl, og H. K. fortæller om Vestfrontens store ukendte Soldat fra den forrige Krig, at han i saa ringe Grad blev bemærket, »fordi han havde den største Dæksmand, den fejgste Soldat kunde ønske sig. Han var Regimentsordonans. Han gik med Ordre og Meldinger fra Regimentets Stab i Retningen af Fronten eller til Divisionsstaben endnu længere bageude.« Han avancerede end ikke til Korporal. Jernkorset

fik han formodentlig som politisk Spion i Hærens Tjeneste efter Krigen.

Propagandaens og Pressens grænseløse Hykleri og Løgnagtighed belyses ved mange interessante Eksempler. Saaledes tvangsindlagdes Meddelelser i de danske Blade, hvorefter de citeredes i de tyske, f. Eks. saaledes: »Politiken« skriver. . . . Man faar Forklaringen paa Rigspresseschef Dietrichs fantastiske Erklæring i 1941 om Ruslands endelige Besejring: En vældig Propagandaløgn for at lokke Japan ind i Krigen.

Vi hører om Generalernes Opposition mod Hitler og Partiet omkring Fiaskoen foran Moskva og Katastrofen ved Stalingrad, hvor Hitler ofrede 300.000 Menneskeliv af Hensyn til sin Prestige. Der fandtes ogsaa en civil Opposition mod Nazismen, en broget Blanding af Kommuniste og Monarkister, af Socialdemokrater, Konservative og Liberale, og Helge Knudsen slutter: »For den næste Generations Skyld har jeg søgt efter den tyske Opposition mod Hitlers Despoti for derigennem at øjne de første Spor frem til et Europa, som det er værd at leve i. Det har saa vist lange Udsigter. Først skal det vise sig, om denne Opposition i Tyskland, som Gestapos systematiske Jagt og Krigen fysiske Tilintetgørelse maa have tæret haardt paa, overhovedet i nævneværdigt Omfang har overlevet Hitler.«

Den aktuelle Oplevelse er Journalistbogens Charme, der ikke forringes ved, at man nok ved, at Historikerne engang vil forklare dette og hint anderledes paa Grundlag af et fyldigere og grundigere bedømt Kildemateriale.

S. H. L.

Om Kritik af Frihedsbevægelsen

Vi har modtaget:

Nedenstaaende er foranlediget af forskellige, i Reglen vage og mindre velunderbyggede, nedsættende Udtalelser om Modstandsbevægelsen, jeg navnlig i den sidste Tid har set fremsat baade i Skrift og Tale. Hensigten er aabenbart at søge at forringe Frihedskæmpernes Indsats og at give Udtryk for en vis tiltagende Træthed fra Befolkningens Side af vor enestaaende underjordiske Hær. Jeg tillader mig derfor at fremsætte følgende:

- 1) General Montgomerys ubetingede Anerkendelse af Arbejdet (»second to none«). Denne Udtalelse maa formentlig ubetinget betragtes som fremsat af en Fagmand.
- 2) Undertegnede har paa nært Hold fulgt Arbejdet baade inden og navnlig efter den 4. Maj og derved set den Alvor, hvormed de unge og ældre Frihedskæmpere gik ind til det ukendte Hverv, de frivilligt havde paataget sig og ogsaa efter Fagfolks Udtalelser, har udført paa glimrende Maade.
- 3) Det skulde nødigt i denne for Danmarks Fremtid saa vigtige Sag gaa efter det gamle Princip: »Moren har gjort sin Pligt, Moren kan gaa,« naar Talen er om den imponerende underjordiske Hær (der siges paa 45.000 Mand), som viste sig paa Gaderne hele Landet over efter en hemmelig Uddannelse, der i Løbet af det sidste Aarstid var foregaaet lige for Øjnene af Fjenden og under daglig Livsfare. Den Del af Befolkningen, der ikke har deltaget direkte, kan ganske simpelt ikke være bekendt at søge at fratage vore glimrende Frihedskæmpere blot eet eneste Blad af deres velfortjente Laurbær. Og den uafsladlige Kritik af Frihedsbevægelsens Bestræbelser paa at uskadeliggøre landsforræderiske Elementer gennem Arrestation og Internering maa vække Harmen hos alle anderledes tænkende.
- 4) Mon det ikke vilde være paa sin Plads f. Eks. fra Politiets og Hærens Side at faa en kompetent Udtalelse om Værdien af Frihedsbevægelsens Arbejde. Vi kan jo nu tænke og tale frit og behøver ikke at tage Tilflugt til Hviskekampagne længere; dette var nødvendigt og effektivt i de sidste 5 Aar over for Tyskerne og deres Haandlangere; men nu har vi jo heldigvis ikke Gestapo og Koncentrationslejrene (selv om man mener det i Landstinget) at tage Hensyn til, men kun vore egne loyale Myndigheder.
- 5) Uunderbygget Kritik af Modstandsbevægelsens Hær, der staar direkte under General Eisenhower, kommer formentlig ind under Krigslovene som udansk Optræden og straffes derefter, det bliver sikkert dyrt.

Gustav Monberg, Civilingeniør.

Du hässlicher Vogel!

- nu Vancærens Tegn

I Hof- og Statskalenderen for 1938 er der ved forskellige danske Mænds Navne for første Gang tilføjet et Ty. Ø., Forkortelse for »Den tyske Ørns Fortjenstorden«, da nylig stiftet af det nationalsocialistiske Tysklands Herre og Mester. Nogle af Danmarks Statsborgere har naturligvis Tid efter anden modtaget denne Dekoration som simpelt Høflighedsbevis, ganske i Overensstemmelse med international Sædvane, medens andre næppe er kommet sovende til den. Lejligheden er ikke her til én Skelnen. Før Krigen var det selvsagt kun rimeligt, at de dekorede søgte om den Bæretilladelse, der er obligatorisk for ethvert Medlem af Dannebrogordenen, hvad fremmede Ordener angaar, men som iøvrigt ogsaa ellers i Almindelighed attraaes. Selv under den første Tid af den tyske Besættelse kunde et Andragende om Tilladelse til at bære Herrefolkets Orden forsvares; i visse Tilfælde var den dekorede vel næsten pisket til at indgaa med et saadant. Man tør gaa ud fra, at Ordenen ikke er uddelt efter 29. August 1943; den kongelige Bæretilladelse kunde i hvert Fald nu ikke længere meddeles.

Hvordan er denne Ordens Stilling heretter i Danmark? Kan det tænkes, at den figurerer i det kommende Aars Statskalender til Spot og Spe for de Mennesker, der ikke har været om sig for at blive »hædrede« af den forsvundne »Führer«, og som nu ikke en Gang er i Stand til at tilbagesende hans »Udmærkelsestegn«. At ingen i Fremtiden vil vove at bære dette, maa betragtes som givet. Tør det ventes, at samtlige Bæretilladelser annulleres? Dette vilde dog ikke for Folk udenfor Dannebrogordenens Kreds være ensbetydende med et faktisk Forbud, som formentlig kun kan udstedes ved Lov.

Umiddelbart efter hin 29. August sendte en Kommandørkaptajn i den danske Marine sin Ørn tilbage med et Brev til Dr. Best; nogle Dage efter fulgte en tjenestegørende Kommandør dette Eksempel. Den er anført

ved begge Navn i Statskalenderen for 1943, men er slettet i den følgende Aargang. Der var dog altsaa to Retfærdige i Israel. Mærkeligt nok traadte den højere Pancke ikke i Funktion i denne Anledning. Den udsøgte Fornærmelse blev accepteret i Stilhed.

Her venter en ikke helt uvigtig Sag sin forhaabentlig snarlige Løsning. Hitlers Ørn vil simpelthen ikke kunne taales her i Landet.

P. B. Grandjean.

Forvanskninger af Modstandsbevægelsens Historie

Med forbløffende Fart udgives for Øjeblikket Værker om de sidste 5 Aars Danmarkshistorie, som ikke alle er præget af samme Vederhæftighed. Ved Gennemlæsningen af enkelte af disse Bøger maa man Gang paa Gang spørge sig selv om »Fejltagelserne« og »Forglemmelserne« udelukkende skyldes den hurtige Tilblivelse eller maaske har en dybereliggende Aarsag. Som typisk Eksempel kan nævnes Harald H. Martinsens Bog »Kampen for Danmark« — hvis (U)Vederhæftighed er skarpt belyst i Anmeldelsen i F. D. Nr. 9. Naar man betænker, at disse Bøger baade for Eftertiden og for det allierede Udland er væsentlige Kilder til Forstaaelse (eller Misforstaaelse) af dansk Politik i disse Aar — saa forstaar man hvilke Skader saadanne Produkter kan gøre.

Det vil derfor være paa sin Plads, at Modstandsbevægelsen snarest tager Initiativet til at oprette et litterært Udvalg i Plan med det nyligt oprettede kunstneriske Udvalg. Dette Udvalgs Opgave skulde da blive at gennemgaa Fagbøger af den paagældende Art og — om fornødent — gøre opmærksom paa, at den eller den Bog indeholder *principielle* Fejltagelser eller *væsentlige* Fortielser og i modsat Fald sige god for Bogens *saglige* Oplysninger.

Forslaget drejer sig saaledes ikke om nogen Form for Censur, men blot for at undgaa, at urigtige Oplysninger uhindret kan mangfoldiggøres og saaledes give Anledning til Fejlvurderinger af Modstandsbevægelsens Historie.

Ove Nathan Christian Crone
Medlemmer af F. D.-Gruppen
De danske Studenter

Til Abonnenterne!

Udebliver Bladet, beder vi Dem omgaaende reklamere til Postvæsenet eller Bladets Ekspedition.

Saaftremt der er Numre af Bladet, De ikke har modtaget i den Tid, De har abonneret, vil disse blive Dem tilstillet, naar De skriftligt rekvirerer dem fra »Frit Danmark«s Ekspedition, Nørrevoldg. 11, København K.

HOVEDLEDELSE:

Professor, dr. phil. C. A. Bodelsen
Redaktør, cand. mag. Elias Bredsdorff
Fagforeningsformand Chr. Christiansen
Redaktør Kate Fleron
Minister Mogens Fog
Redaktør Børge Houmann
Reservekirurg, dr. med. Telt Kærn
Rigsdagsstenograf Gellius Lund.
Docent Aksel Milthers.
Udenrigsminister J. Christmas Møller
Professor, dr. phil. Arne Noe-Nygaard
Civilingeniør, dr. techn. Chr. Ostentfeld
Civilingeniør Ejnar Thorsen

FRIT DANMARK

Udgivet af en Kreds af Danske

REDAKTION:

Elias Bredsdorff og Kate Fleron
(sidstn. ansvarlig overfor Presseloven)
(Træffes Kl. 14—16.)

Redaktionens Adresse:
Nørrevoldgade 11, København K.
Telefon Central 15.745.

Forretningsfører: LRS. Niels Andersen,
Ny, Vestergade 13

Trykt i Det Hoffensbergske Etablissement, Kbh. v.

»Frit Danmark« udkommer ugentlig og koster 3 Kr. Kvartalet. Abonnement kan tegnes paa ethvert Posthus, hos Landpostbudene eller gennem de lokale Frit Danmark-Grupper. Bladets Løssalgsspris er 30 Øre

Ekspeditionens Adresse er: Nørre Voldgade 11, København K, Telefon: Central 15.745. Abonnement kan ogsaa tegnes skriftligt eller telefonisk direkte til Ekspeditionen, hvorefter Postopkrævning for Juli Kvartal vil blive udsendt.